

1965 MAR 27

2015/100

J. Szabó E.
Kérlek sürgetően
válaszolni.

Tasnádi Emil elvtárs
az Országos Találmányi Hivatal elnöke részére

B u d a p e s t

Tárgy: Az ujitási rendelet egyes kérdései.

Tasnádi elvtársat el
meghatározta, kereshető!
965. old. E. Szabó

Évről-évre emelkedik a vegyipar ujitási feltalálói mozgalma, a javaslatok minősége és a bevezetett eljárások következtében jelentkező népgazdasági eredmény. 1964. évben például több mint 23 millió forint díjat folyósítottunk az ujitók, feltalálók részére, és ez az összeg 4%-al magasabb, mint az 1963. évi díj volt, és lényegesen magasabb, mint az 1949. évtől bármely évben kifizetett díj. Az elmúlt évben az elfogadott ujitások, találmányok 97%-át gyakorlatba vette a vegyipar. A találmányok, ujitások jelentős mértékben hozzájárulnak az iparág feladatainak megoldásához, Továbbra is célunk e mozgalom fejlődését elősegíteni, tervszerűségét fokozni mind anyagi, mind pedig erkölcsi megbecsülését biztosítani.

Az ujitási, feltalálói tevékenység lényegében egészséges fejlődése mellett azonban meglehetősen sok negatív jelenség is tapasztalható. Ezek egyrészt gátolják a mozgalom hatékonyabb kibontakozását, másrészt olyan morál kialakítását segítik elő - különösen gondolok itt a mérnöki etikára - amely ellentétes a népgazdaság érdekeivel, csökkenti a műszaki fejlesztés hatékonyságát. A tapasztalható hibák - megítélésem szerint - a következő okra vezethetők vissza: A 29/1959/V. lo./ Korm. számú rendelet egyes rendelkezései hibásak, tulságosan általánosítók, lehetővé teszik, hogy minden eredményes mérnöki munkát ujitásnak minősítsenek, a rendeletek alkalmazása, végrehajtása sem megfelelő.

A feltalálói, ujitói mozgalmat, a dolgozók öntevékeny hozzájárulását a népgazdasági célkitűzések megvalósításához magam is a műszaki fejlesztés jelentős, eredményes tényezőjének tartom. Ennek előrebocsátásával - a teljességre való törekvés nélkül - most mégis e mozgalom helytelen kinövésére, a vegyiparban tapasztalható hibákra szeretném Elnök elvtárs figyelmét felhívni, hogy a készülő új jogszabálynál ezeket figyelembe vegyék.

1./ Az ujitás fogalmának meghatározása elavult. Lényegében minden eredményes mérnöki tevékenység - amelynek megtételét nem minősítjük teljes mértékű munkaköri kötelességnek - ujitás. Ennek következtében nyilvánvaló tévedések,

hibák kijavítása, egyszerű anyagbehelyettesítés, kereskedelmi forgalomban kapható berendezés beszerzésére irányuló javaslat, a termelési kapacitás bővítése a berendezések számának emelésével stb. ujitásnak minősíthető.

Ujitás a rendelet értelmében az olyan javaslat is, amely egy régebben már használt módszer, technológia, berendezés termelésbe állítására irányul, ha annak megtétele nem tartozik a javaslattevő munkaköri kötelességéhez és a megvalósítás népgazdasági eredményt biztosít. Ez különösen műszakiak ilyen irányú javaslatai esetében nem más, mint erkölcs-telen pénzszerzés.

- 2./ A szerzőség, társ-szerzőség elbírálását sem rendezi a jogszabály egyértelműen. A Legfelsőbb Biróság Pf IV.21.21o/963 sz. ítéletében kimondta, a társ-szerzők egymásközötti megállapodására tartozik, hogy az ujitás megalkotásában és kidolgozásában milyen mértékben vettek részt. Nincs jelentősége annak sem, hogy az egyik társ-szerző csak ötletet vett fel. Ez sok visszaélésre ad alkalmat és egyik forrása a jogtalan pénzszerzésnek, mint ahogy az a Barátság kőolajvezetékkel kapcsolatos ujitás esetében is tapasztalható volt.
- 3./ A szerződéses elv bevezetése nem hozta meg a várt eredményt. Ujitás és szolgálati találmány esetében ennek fenntartása nem indokolt, nem nyújt több biztosítékot az ujitónak, mint a korábbi díjmegállapítás. Kisebb jelentőségű ügyeknél a jelenlegi gyakorlat szerint is általában határozat alapján kerül megállapításra a díj. Nagyobb ujitás esetében pedig az ügyhöz nem méltó alku kezdődik, aminek következtében az ujitás adásvétel tárgya lesz. A megvalósító igyekszik megadni az ujitás értékét megközelítő díjat, az ujitó viszont a lehető legmagasabb díjat kívánja elérni. A megegyezés rendszerint e kettő között jön valahol létre. Ez önmagában már azt jelenti, hogy a kifizetésre kerülő díj magasabb, mint ami az ujitás, találmány jelentőségével arányban áll. Ez az alku egyáltalán nem segíti elő a megfelelő díj kialakítását, a díj mértékét inkább befolyásolja az ujitó jellembeli adottsága, mint az ujitás műszaki színvonala. A helyzetet tovább nehezíti a vitás ügyekben hozott bírói ítéletek kihatása. A bíróság a díjvitáknál - az esetek túlnyomó többségében - a kért és megajánlott értékek közötti díjat állapítja meg. Az elbírálók sokszor jobb meggyőződésük ellenére kénytelenek engedni az ujitók magasabb díjigényének, tudva, hogy peres eljárás során álláspontjuk úgy is tarthatatlan lesz.
- 4./ A díj, díjkulcs nagyságának meghatározását a rendelet nem szabályozza megfelelően. A díj összegét szinte kizárólag a kimutatott népgazdasági eredmény nagysága szabja meg, azaz nem érvényesül kellően a javaslat műszaki színvonala, illetve annak a népgazdaság egyéb területére vonatkozó kihatása. Nyilvánvalóan nem mindegy, hogy az ujitás következtében jelentkező évi 1 millió Ft hazai, vagy nehezen beszerezhető

import vegyszer megtakarításából adódik. Ugyanez vonatkozik a megoldandó feladat bonyolultságára, a megoldás újszerűségére, a javaslat egyébirányu gyógyászati, tudományos stb. jelentőségére. Nem veszi megfelelően figyelembe a rendelet a díj mértékének megállapításánál a megtakarítás eléréséhez szükséges népgazdasági erőfeszítéseket, pl. beruházási összeg, előzetes kutatási költségigény, stb. Azonos megtakarítást feltételezve gyakorlatilag azonos díjat kap az ujtó akkor is, ha a javaslat megvalósításához a népgazdasági eredmény eléréséhez minden investíció nélkül, vagy esetleg több millió forintos beruházás segítségével jut el.

- 5./ Nem ösztönzi a rendelet kellően a vállalatokat az ujitások, találmányok egy részének megvalósítására. A közreműködők díjazásának kialakult módszere sem megfelelő.
- 6./ Végül a jogorvoslat jelenlegi formája nem biztosítja az egységes gyakorlat kialakítását és jelentős számú a szakszerűtlen, tárgyi tévedéseket tartalmazó ítélet. Az esetek többségében a díj, a díjkulcs viták eldöntésére a polgári peres eljárás nem alkalmas. A bíróságoknak olyan műszaki, közgazdasági kérdésekben kell állást foglalniuk, amelyek elbírálásához megfelelő szakismerettel nem rendelkeznek. A szakértői vélemények - amelyek alapján az ítéletet meghozzák - helyismeret, az iparág részletproblémáinak ismerete híján nem szolgáltatnak alapot a tényeknek megfelelő döntésre. Ez azontul, hogy indokolatlanul emeli a kifizetett díjak összegét, lehetetlenné teszi a tárcá, az iparág területén az egységes joggyakorlat kialakítását, megfelelő díjazási elvek alkalmazását.

Az eddig megemlített problémák a népgazdaság összes iparágánál nyilvánvalóan nem azonos módon jelentkeznek. Helyesnek tartanám ezért, ha a készülő új rendelet csak a főbb elveket tartalmazná keretrendelet formájában, és a tárcák, iparágak sajátosságaiknak megfelelően végrehajtási utasításban szabályoznák az ujitások, találmányok ügyeinek intézését. Javasolom:

- 1./ Az ujtás fogalmának oly módon való meghatározását, hogy csak olyan bejelentés kerüljön elfogadásra, díjazásra, amely megfelelő szintű műszaki megoldást tartalmaz, iparági szinten új és a javaslattevő beosztását figyelembevéve az elvárható teljesítménynél magasabb. Helyesnek tartanám a műszaki tökéletesítés és a termelési ésszerűsítés fogalmának visszaállítását. Ez lehetővé tenné, a fizikai dolgozók és a kisebb beosztású műszakiak részvételét is az ujtási mozgalomban,
- 2./ A viszonylagos újdonság fogalmát úgy kell meghatározni, hogy ne legyen mód a vállalatnál már korábban alkalmazott, de valamilyen okból abbamaradt eljárás újbóli benyújtását ujtásként elfogadni.

- 3./ Társ-szerzőtől - tekintettel arra, hogy ujitói jogokat és díjat élvez - olyan tevékenységet kell megkövetelni, amely önmagában is ujitásnak minősül.
- 4./ A szerződéses módszert az ujitások és a szolgálati találmány esetében meg kell szüntetni. A rendeletadta határokon belül a megvalósító szerv vezetője határozza meg a rendeletben lefektetett szempontoknak megfelelően az ujitási, feltalálói díjat. Egyértelműen ki kell mondani, hogy a díj mértékét elsősorban a javaslat műszaki színvonala és nem a népgazdasági eredmény nagysága befolyásolja. Helyes lenne, ha a díjkulcs alsó határát a rendelet nem szabná meg, a pénzben közvetlenül kifejezhető megtakarítást eredményező ujitás esetében a rendelkezés kimondaná, hogy az ujitási díj a megtakarítás 10%-ig terjedhet.
- Módot kell adni degresszív díjkulcs alkalmazására. Be kell vezetni egy bizonyos ujitói, illetve feltalálói díjon felül a progresszív jövedelemadó alkalmazását.
- 5./ A közreműködői díjat nem az ujitási díj %-ában, hanem a kifejtett tevékenység arányában kell megállapítani, lehetőleg előre kitűzött feladatok megoldása után. Az iparági sajátosságok figyelembevételével a megvalósító vállalat fokozottabb érdekeltté tételének módszerét a végrehajtási utasításban kell kidolgozni.
- 6./ A jogorvoslatnál a birói utat az ujitások elbírálása, a díjak, díjkulcsok megállapítása tekintetében ki kell zárni. A megvalósító vállalat döntése ellen az irányító szervhez kell fellebbezni, esetleg módot kell adni arra, hogy nagyobb összegű megtakarítást eredményező, vagy egyébként nagyobb jelentőségű ujitás esetén az irányító szerv határozata ellen a minisztériumhoz lehessen fordulni jogorvoslatért. Csak ezen a módon lehet biztosítani az iparág területén egységes elbírálási, díjazási elvek kialakítását és csak ilyen módon tud felelősséget vállalni az irányító szerv a területén folyó ujitói, feltalálói tevékenységért.

Csak az általam leglényegesebbnek tartott kérdésekre tértem ki. A felvetett problémákat, javaslatokat nem indokoltam részletesen, hiszen ezek terjedelme miatt erre levélben nincs is mód. Éppen ezért javaslom, hogy a közeljövőben egy mindkettőnknek megfelelő időpontban személyes tárgyalás útján tisztázzuk ezeket.

Kérem Elnök elvtársnak a megbeszélés időpontjára vonatkozó választát.

Budapest, 1965. március 20.

Dr. Székér Gyula/